

ERITYISRUOKAVALIOTUOTANNOSSA TOTEUTUNEET RISKIT JA LÄHELTÄ PITI TILANTEET

Kajaanin Mamsellissa on käytössä PKY toimintajärjestelmä johon kirjataan ydinprosesseihin (ateria- ja puhtaanapalveluprosessit) ja tukiprosesseihin liittyvät tapahtumat. Toimintajärjestelmän tukena toimivat prosessikohtaiset toimintakäsikirjan ohjeet. Toimintaohjeet ovat kaikkien Mamsellin työntekijöiden saatavilla. Kajaanin Mamsellin PKY toimintajärjestelmään on kirjattu 1.1.2015 – 9.5.2017 välisenä aikana yksitoista erityisruokavaliotuantoprosessissa toteutunutta riskiä ja kolme läheltä piti tilannetta. Riskin toteutuminen voi johtua Mamsellin työntekijän, päiväkodin/koulun henkilökunnan tai asiakkaan toiminnasta johtuen.

Riski 1.

Keittiö Lounatuuli valmisti 14.1.2016 kahdelle vehnäallergiselle ja 55 keliakikolle sopimattomaa ruokaa. Väärä raaka-aine aiheutti kahdelle oppilaalle anafylaktisen shokin. Kokki oli käyttänyt kastiketiivistettä, joka sisälsi vehnää. Juurisyy: Kokki oli epähuomioissa ottanut käyttöön väärän tuotteen ja ei ollut tarkistanut tuotteen pakkausmerkintöjä.

Kukaan keliakikoista ei ollut yhteydessä Mamselliin oireiden vuoksi. Sairastapausten tultua ilmi Mamsellin johtaja ja tuotantopäällikkö laativat mediatiedotteen yhteistyössä sivistysjohtajan ja perusopetuksen- ja nuorisopalveluiden tulosalueen johtajan kanssa. Koulut olivat yhteydessä niihin oppilaisiin jotka olivat saaneet vakavia oireita. Mamsellissa lähetettiin sisäinen tiedote ja toimintaohje palvelukeittäisiin. Viestinnässä käytettiin mediatiedotteen lisäksi kaupungin nettisivuja, facebookia ja twitteriä. Mamselli sai positiivista palautetta ajantasaisesta ja aktiivisesta tiedottamisesta.

Riskin toteutumisen jälkeen ennaltaehkäiseväksi toimenpiteeksi on Mamsellissa laadittu ohje siitä, miten vakioitu ruokaohje laaditaan ja ohje ruokatuotteen takaisinvedonmenettelyistä. Ruokaohjeen nimeämisessä on huomioitu erityisruokavaliomerkkintöjen oikeellisuus. Tuotannonohjausjärjestelmän pääkäyttäjällä on vastuu siitä, että tuotannonohjausjärjestelmässä olevin tuotteiden raaka-ainetiedot ovat oikein ja ajan tasalla. Perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen sopimusyhteistyö henkilöiden kanssa on käyty läpi tiedottamisen vastuu rajapinnat ja käyty läpi erityisruokavalioluokittelu.

Riski 2.

Toteutuneessa riskissä keliakiaa sairastava asiakas sai hänelle sopimattomaa puuroa. Juurisyy: ravintokeskus Tähkässä mustikkapuuro oli merkitty gluteenittomaksi, vaikka se sisälsi gluteenia. Tästä johtuen asiakas sai sopimattomasta mustikkapuurosta vatsa-oireita. Tähkässä on ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä otettu käyttöön käytäntö, jossa jälkiruoan jakaja merkitsee gluteenittomat tuotteet jälkiruoaka-astioiden kansiin. Lisäksi tarkistetaan potilaskorttien erityisruokavaliomerkinnot ja ollaan yhteydessä osastoihin, jos merkinnöissä on epäselvyyksiä.

Riski 3. (Käsitelty yhtenä riskinä, riskit ovat kohdistuneet gluteenittomaan puuroon)

Ratamon päiväkodissa lapsi sai useamman kerran gluteinia sisältävää puuroa. Juurisyyt: 1. Mamsellin työntekijä oli laittanut väärän erityisruokavaliomerkinnot lapsen puuroannokseen. Inhimillisen virheen vuoksi lapsi sai sopimattomasta raaka-aineista valmistettua puuroa. 2. Myös päiväkodin hoitohenkilökunta oli kolmesti antanut vahingossa samalle

lapselle sopimattoman ruoan. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä päiväkodin ja Mamsellin keittiöhenkilökunta ovat käyneet yhdessä toimintatavat ja erityisruokavaliomerkitkäytännöt läpi. Lapsen huoltajalle on tarjottu mahdollisuus yhteispalaveriin päiväkodin ja Mamsellin edustajan kanssa.

Riski 4.

Lukion opiskelija oli saanut sopimatonta ruokaa, joista oli tullut vatsa-oireita. Opiskelijalla on anafylaktisen shokin vaara mm. pähkinästä ja kananmunasta. Opiskelija voi saada oireita myös kananmunan hajusta, esimerkiksi oppilaskunnan kahviossa paistettavista leivonnaisista. Juurisyy: Lukion keittiöllä opiskelijan erityisruokavaliotiedot eivät olleet ajan tasaiset. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä lukion erityisruokavaliomäärät on kartoitettu ja opiskelijoiden erityisruokavaliotietojen paikkaansa pitävyys on tarkistettu. Kyseiselle opiskelijalle on valmistettu yksittäispakattu nimellinen ateria. Erityisruokavaliiohjeet ja erityisruokavaliomäärien yhteenveto on käyty läpi ravintola-alueen vastuuhenkilöpalaverissa. Erityisruokavaliiohjeet on nostettu 2.asteen runkoruokalistalle.

Riski 5.

Lyseon oppilas oli ottanut hänelle sopimatonta salaattia palvelulinjasta, jonka vuoksi hän oli saanut anafylaktisen shokin. Oppilaalle valmistetaan päivittäin erityisruokavaliioon soveltuva oma nimellinen annos. Juurisyy: Riski toteutui oppilaan oman toiminnan takia. Oppilas oli ottanut salaattia tarjoilulinjasta, vaikka hänelle oli varattu oma annos erityisruokavaliolinjassa. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä keittiö säilyttää ruokatuotteen tuotetiedot, jotta keittiö pystyy todentamaan ruokatuotteen sisällön. Asiakkaalla on vastuu noudattaa erityisruokavaliotaan ja hakea erityisruokavaliannon erityisruokavaliolinjasta.

Riskit 6., 7. ja 8

Nämä riskien toteutumiset ovat kohdistuneet samaan lapseen. Lapsi on saanut 4.5. hänelle sopimattoman jäätelön. Jäätelöpäivänä erityisruokavaliosuunnittelija oli suunnitellut erityisruokavaliotuotteeksi jäätelön joka sisälsi soijaa, jolle lapsi on allerginen. Erityisruokavaliosuunnitelma oli tarkastanut vielä toisen keittiön dieetikokki, jossa virhe on jäänyt myös huomaamatta. Juurisyy: sekä erityisruokavaliosuunnittelussa että tarkistuksessa oli tapahtunut inhimillinen virhe.

Kalapyörykkäpäivänä erityisruokavaliosuunnittelija on suunnitellut kyseiselle lapselle kalakastikkeen (lohi, riisijauho, vesi, tilli, ruokakerma), joka ei sisältänyt lapselle sopimatonta raaka-ainetta. Juurisyyt: Montessorin päiväkodin hoitaja oli antanut lapselle tavallisia kalapyöryköitä. Keittiö oli toimittanut lapselle oman nimellisen annoksen. Näiden lisäksi meidän tietoon on tullut tapaus, jossa päiväkodin henkilökunta ei ollut tilannut lapselle omaa nimellistä annosta, josta johtuen hän oli saanut sopimatonta ruokaa.

Juurisyy: Tapahtumaa selvittäessä nousi esille, että kyiseen lapsen terveydenhoitajan/lääkärintodistusta ja Mamsellin oma erityisruokavaliio ilmoitusta ei ole päivitetty syksyn 2016 aikana. Tällöin kyiseisen lapsen erityisruokavaliotiedot eivät välttämättä ole ajan tasalla.

Tapahtuma on käyty erityisruokavaliosuunnittelijan ja tuotantokeittiön palveluvastaavan kanssa läpi. Tuotantokeittiön palveluvastaava on ollut yhteydessä päiväkotiin. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä erityisruokavalioprosessin eri vaiheiden tarkistuslista käydään

läpi Mamsellin työntekijöiden elokuun 2017 vastuuhenkilöpalaverissa. Tarkistuslista otetaan aktiiviseen käyttöön tämän jälkeen. Päiväkodin hoitohenkilökunnan tulee käydä ruoanjakamiseen ja tilaamiseen liittyvät riskit läpi päiväkodissa. Asiakkaan antamaan palautteeseen on vastattu, kun juurisyyt saatiin selvitettyä. Tuotantokeittiön palveluvastaava on käynyt palautteen läpi Montessorin päiväkodin vastuuhenkilön kanssa läpi.

Läheltä piti tilanne 1. (Riski ei toteutunut)

Keskussairaalan lastenosastolle oli lähetetty 5 kk:n ikäiselle lapselle kiisseliä, jossa ei ollut merkintää tuotetiedoista. Tämän vuoksi hoitaja ei ollut uskaltanut antaa lapselle tuotetta. Juurisyy: Hoitaja oli tilannut ruoan puhelimitse, eikä tilannut lapsen aterialla sähköisen järjestelmän kautta. Potilaasta ei tulostunut potilaskorttia. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä on määritelty Soten kanssa yhdessä alle 1 vuoden ikäiselle lapselle soveltuvat ruokatuotteet. Hoitajat tilaavat lasten ruoat järjestelmän kautta. Keittiö toimittaa ruoat potilaskortin mukaan.

Läheltä piti tilanne 2 ja 3. (Riskit eivät toteutuneet)

Sipulille allergisen lapsen nimellinen erityisruokavalio-annos sisälsi tarramerkin mukaan sipulia. Broileripyörykän tarramerkin mukaan tuote oli laktoositon ja gluteeniton, samassa tarrassa mainittiin tuotteen sisältävän vehnää. Tuotannonohjausjärjestelmän mukaan broileripyörykkä oli laktoositon ja maidoton. Erityisruokavalio asiakkaat eivät saaneet sopimatonta ruokaa. Ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä tuote- ja tarramerkin oikeellisuus tarkistetaan tuotannon eri vaiheissa. Tuotannonohjausjärjestelmän pääkäyttäjällä on vastuu ja hän on kriittisessä roolissa riskien näkökulmassa siinä, että tuotannonohjausjärjestelmässä olevin tuotteiden raaka-ainetiedot ovat oikein ja ajan tasalla.

Yleistä:

- Erityisruokavaliotuotannon riskien ennaltaehkäiseviksi toimenpiteiksi on laadittu toimintakäsikirjaan toimintaohjeet, jotka huomioidaan erityisruokavaliotuotannon eri vaiheissa.
- Tuotannonohjausjärjestelmässä ruokaohjeen laadinnan yhteydessä määritellään ruokaohjeeseen erityisruokavaliomerkinnot ja raaka-aineen tuoteselosteessa näkyvät allergisoivat raaka-aineet.
- Erityisruokavaliotuotteiden varastoinnissa huomioidaan, että erityisruokavaliotuotteet varastoidaan keittiössä siten, että raaka-aineet eivät joudu kosketukseen muiden elintarvikkeiden kanssa.
- Erityisruokavalioiden valmistuksessa noudatetaan huolellisuutta.
- Ruoka-annoksien tarramerkinnot tulee esille tuotteen sisällöt.
- Nimellisissä annoksissa on tuotetietojen lisäksi myös lapsen/koululaisen nimi.

Toimintakäsikirjasta ovat seuraavat ohjeet ja lomakkeet:

- Ohje: erityisruokavalioprosessin riskit ja ennaltaehkäisy
- Ohje: Toiminta vaikeissa erityisruokavalioiden
- Ohjeet: Vakioituneen ruokaohjeen ja erityisruokavalioruokaohjeen laadinta
- Ohje: Taksin veto (omavalvonta)
- Lomake: Tarkistuslista erityisruokavaliot
- Lomake: Erityisruokavalioilmoitus
- Lomakkeet: Erityisruokavalioluokittelu päiväkodit/koulut ja potilasruokailu

Tapahtuminen kirjaaminen ja käsittely PKY – toimintajärjestelmässä:

- Mamsellin yksiköiden vastuuhenkilöt ja ulkoiset asiakkaat kirjaavat tapahtumat PKY – toimintajärjestelmään.
- Prosessinomistajat linkittävät tapahtuman käsittelijöille.
- Tapahtuman kommentoinnin jälkeen prosessin vastuuhenkilö kirjaa tapahtuman ennaltaehkäisevän toimenpiteen ja päättää tapahtuman käsitellyksi ja vastuuttaa yksikön vastuuhenkilöt tekemään käytännön toimenpiteet.
- Ennaltaehkäisevän toimenpiteen avulla huolehditaan siitä, että samankaltainen tapahtuma/riski ei toistu.
- Ulkoiset asiakkaat saavat tiedon palautteen käsittelystä ja ennaltaehkäisevästä toimenpiteestä